

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo, (N.O.I.); J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, Michigan (Noord-Amerika); Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Dr W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Almelo; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, Den Haag; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr I. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rulman, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. W. van der Vaart Smit, 's-Gravenhage; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Anna Jacoba-Polder; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goss.
Tel. No 58 — Postrekening No 39000.

Abonnement: f. 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitend. en Ned.-Indië f. 1.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. Familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: Dr. Bavinck, „Geest“ III. — Uit de Schrift. Over winning in het gebied. (Psalm 42: 6, 12; 43: 3). — Pers. gebouw. — Kerknieuws. — Inhoud van den Kerksten Jaargang. — Trefwoorden-Register.

DE BAVINCK-„GEEST“.

III.

Tegenover de waarheid en de schoonheid staan sommigen als de dwars, die „in zijn waan beslist“, — anderen als de potentiaat, die in machtswellust de heiligste goederen prostitueert voor zelfzuchtige doelen. — professor Bavinck behoorde tot de zeldzamen, die vereerd zijn met den Levitischen dienst in den tempel der waarheid, die zich gelukkig voelen, wanneer zij, als beweldadigde gasten, aanzitten in het huis met zeven pilaren van de Opperste Wijsheid.

Zijn geest was vóór alle dingen aangelegd op adoratie van de majesteit der waarheid, en, voorzover zij hem riep tot den arbeid, erkende hij haar ten volle als soeverein.

Deze geestesgesteldheid heeft heel zijn levensweg bepaald en moet dus voor ons, die zijn werk begripelijk zoeken te waardeeren, het uitgangspunt van beoordeeling zijn.

Het bekoorlijk geheim van professor Bavinck's leven bestond hierin, dat hij, zowel in het keuren van zijn ziel naar de waarheid om ze te kennen, als in het wenden van zijn gaven naar ons, zijne discipelen, om de gevonden waarheid te profeetieren, een neerdrig discipel wilde zijn van Hem, die gekomen is, niet om gediend te worden, maar om te dienen.

Er zijn leerlingen, die den man van wetenschap beschouwen als een soort fabrikant van waarheidsproducten, als een gepatenteerde oplosser van levensraadselen. Gelijk er, tijdens den oorlog, bij de strijdende volken naïve zieltjes waren, die bij ieder ontbijt in het ochtendblad een overwinningsbericht van hun favoriete generaals meenden te mogen verwachten, — zoo zijn er ook op het terrein van den geestesstrijd onnoozelen, die zich den ideaalgeleerde voorstellen als een man, die de wetenschappelijke triomfen van een boompje „plukt“, en in wier oog de denkfheid eenige strepen degradeert, als hij zegt: ik weet het niet!

Inderdaad, Bavinck wist minder dan broeder „Vraagbaak“, die even de sigarenpijp neerlegt om voor de vrienden licht te ontsteken in de donkeren van het probleem der rechtvaardigmaking van eenwigheid, — hij wist minder, omdat hij méér wist.

Professor Bavinck was in den heldenmoed van het niet-weten groot, omdat hij het profetisch afhankelijk stelde van zijn primair priesterlijken plicht.

Oprechtheid is immers de edelste vorm van heldhaftigheid?

De ware held is de oprechte.

Dit heeft de psycholoog Carlyle ons geleerd.

En ten slotte is het ook in de wereld van de wetenschap waar, dat den oprechten het licht opgaat in de duisternis.

Kleinzieliger miskenning van Bavinck's leven bestaat er niet dan waar men meent, dat zijn wetenschappelijke bescheidenheid zijn wetenschappelijke vruchtbaarheid in den weg heeft gestaan.

Of is het een ijdel werk, wanneer de geest van den geleerde, met fijn respect voor het gewonnene, de lange velden der historie doorkruist, ja doorkruipt, om te verzamelen wat de gratie Gods, de eeuwen door, aan waarheidsvruchten voor de volkeren heeft doen rijpen?

Zijn ook hier zelfs de nalezingen van Efraim niet menigmaal beter geweest dan de wijnogst van Abi-ezer?

Is Bavinck's dogmatiek niet een voorraadschuur, waar de volle oogst van den geestesarbeid der gereformeerde voorgelachten is saamgevoegd?

Al had Bavinck niet anders gedaan dan dit oogsten en oriënteren op de schijnbaar platgetreden landen der dogmengeschiedenis, zoo zouden we nog in den overvloed van geleerde schatten roemen.

Maar de denker, die, als Bavinck, het historisch gegeven vastlegt, doet meer dan verzamelen.

Gelijk Kuno Fischer op het terrein der wijsbegeerte, door in zijn omvangrijke „Geschichte der neuern Philosophie“, een congeniale uiteenzetting der moderne systemen te geven, den ontwikkelingsgang van het denkproces (naar Hegel's ideaal) wezenlijk heeft bevorderd, — zoo heeft professor Bavinck door zijn klare, dikwijls méér dan evenwaardige, reproducties van de gewordene theologie onze christelijke wetenschap tot een hooger graad van evolutie opgevoerd.

De geest van dezen geleerde was immers niet alleen de lens, die de reeds doorgebrooken waarheidslichtstralen opving en voor ons geestesoog verlichtte, maar ook het koninklijk instrument, dat het levend contact tot stand bracht tusschen de historie en het waardevolle heden, — dat niet slechts antithetisch vergeleek, maar ook synthetisch samenbond.

In den edelen zin des woords had de historisch aangelegde Bavinck een modernen geest. Hij had zijn tijd lief en schenkte ook vreemde het water uit de nieuw opgesprongen bronnen. Hij zag profetisch de perspectieven van een hoogopgaande ontwikkeling, en hij kon soms de jeugd benijden, die aan den ingang van de nieuwe aera staat.

In zijn lezing „Oude paden en nieuwe banen“ hoorde men hem met stemverheffing uitroepen: „Het is nu een lust om jong te zijn“.

En terwijl hij het riep bewees hijzelf de jeugd van zijn ziel.

Een belangrijk, misschien het gewichtigste, deel van zijn arbeid, — zie de lange serie: Wijsbegeerte der Openbaring, Paedagogische Beginselen, Opvoeding der rijpere jeugd, Modernisme en Orthodoxie, De Vrouw in de hedendaagsche maatschappij, — beteekent verjonging onzer gereformeerde wetenschap, een gedurige lente in onzen ouden tuin.

De blinde zielen, die Bavinck niet begrepen, hebben hem, om deze liefdevolle toepassing van de cultuurtriumfen onzer eeuw op de voortgaande reformatie van het bestaande weten, den eernaam van stavast-calvinist ontzegd; zelfs heeft Dr Hylkema onzen strijder „voor het overgeleverde geloof“ om zijn beschouwing van de immanentie Gods, van de genade, de inspiratie en het wonder, zoo ongeveer bij de modernen ingelijfd (zie zijn „Oud en nieuw Calvinisme“). — maar in werkelijkheid is deze evolutie van Bavinck's denken niet anders dan een wettige verwerking van zijn grondige liefde tot de waarheid, van zijn priesterlijke gehoorzaamheid aan de waarheid, geweest. Hij had de waarheid lief in elken vorm, waarin zij tot hem kwam, hij greep de waarheid aan alle plaats, waar zijn geest ze zag wenken.

Just de diepe eerbied voor de waarheid maakte hem universeel, bevruchtte zijn ziel tot een heilig katholicisme.

Uit deze zelfde grondeconstitutie van zijn geest is ook te verklaren de houding, die Bavinck praktisch tusschen de verschillende partijshakeeringen op politiek en kerkelijk gebied innam.

Bavinck was een trouwe zoon van zijn kerk, een eerlijk-aanhanger van zijn partij, en hij is dit (wat ook sommige lieve „broeders“ eenigszins schuw hebben gelasterd!) tot zijn laatste ademhaling gebleven, — maar de oprechtheid van zijn karakter en de majesteit van zijn overtuiging verhoed hem in onzen kring een soort monopolie der waarheid, en daarbuiten niets als zwarte onwetendheid, te zien.

Bavinck had een open oog voor de betrekkelijkheid en onmondigheid onzer kennis, niet alleen

in vergelijking met den voortbouw, dien hij van de toekomst verwachtte, maar ook ten opzichte van de waarheidselementen, die hij in de geweldig opbloeiende moderne wetenschap als een openbaring van gemeene gratie zag schitteren, ja, ook ten opzichte van de waarheidsschoonheid, waarmee hij in de „pluriforme kerk“ anderen boven ons zag bedield.

Zijn aangeboren, en door studie opgevoede, waarheidsliefde dwong hem het oor te nigen tot iederen waarheidsklank, waarmee God zijn kinderen tot reformatie en verwakkering roept.

Bavinck was neerdrig genoeg om te luisteren naar wat b.v. Ethischen, Methodisten en zelfs Modernen, hebben geprofeteerd, beproevende wat er in deze geesten uit God is, en erkennende wat God door hen tot zijn onvolmaakte, ingezonken, kerk te zeggen heeft.

Bavinck was edel en wijs genoeg om in iedere geestesstrooming, in elke dwaling zelfs de waarheidskiemen te eerbiedigen, en, gedachtig aan het Paulinische woord: Wij kennen ten deele, — er zijn eigen ziel mee te voeden.

Hoewel onvervaard en onvermoeid strijdend met zijn zuiver gewet, polemisch, geesteszuiver tegen al wat de hem kostbare Godswaardheid te na kwam, — heeft hij ook overal en immer gespeurd naar hetgeen ons in diepste eenheidswaard aan de buiten-gereformeerde christenen saambond, en hun in heilige verdraagzaamheid, en tot meerdere krachtontplooiing tegenover het rijk der duisternis, de hand der gemeenschap en der samenwerking gereikt.

Een tijdschrift als de „Stemmen des Tijds“, waar „steil“ gereformeerden en „wazige“ ethischen, op één bepaald terrein, ééngeestes saamenwerken tot de kunst van het Godsrijk, had de volle sympathie van zijn wijd-christelijk hart.

Liefde tot „de waarheid“ dreef hem ook om zelf te zaaien aan alle wateren, en het zóó te doen (zie zijn: „De overwinning der ziel“), dat de verst van onze „orthodoxie“ verwijderde modernen tot aandachtigheid gedwongen werden.

Angstvallig bedachten broederen ten spijt, dorst hij zelfs verschijnen in de vergadering van hen, die in geen enkel opzicht geestverwanten waren, en nog te trachten een draad van gemeenschap te spannen, inzake de verhouding van „Ethiek en Politiek“.

Dat was „de geest“ van Bavinck.

Behoeven wij nog tot illustratie van zijn geestesgesteldheid op ons eigen blad „De Reformatie“ te wijzen?

Lang vóór ons neo-calvinistisch schip van stapel liep, had Dr Bavinck in intiem-persoonlijk onderhoud met mij het idee geopperd en bepleit, — in verband met wat wij „de beweging der jongeren“ noemden, — van een nieuw orgaan dergenen, die ijveren willen tot voortgaande reformatische ontwikkeling.

Het liefst was hem eerst een kleine kring van in alles homogeen gezinden, maar later hechtte hij zijn goedkeuring aan het vormen van een consortium, waarin zooveel mogelijk de verschillende „shakeeringen“ van ons huidige gereformeerden dom verteenwoordigd zouden zijn.

In de oprichting van ons blad is deze „ironische“ wensch van Bavinck in vervulling gegaan. Op zijn ziekbed heeft hij gedurig de blijdschap van zijn tevredenheid met den gang en den geest van „De Reformatie“ betuigd. En wij handelen zeker in den geest van Bavinck, wanneer wij zoelang en zoo sterk mogelijk dit, wel moeilijk, maar voor den bloei van ons kerkelijk leven gewenscht, verband van congruente actie bewaren, mits de eenheid geen verhindering zij voor het duidelijk uitgesproken doel: de voortgaande hervorming!

Laat ik in dit gedachtenwoord dan ook ten slotte de ziele-wensch mogen neerschrijven, dat wij (en dit niet alleen op kerkelijk gebied) den geest

van Bavinck's persoonlijkheid, zooals wij, zijne discipelen, dien in bevruchtende aanraking hebben gevoeld, met pieuse trouw onder ons bewaren.

We hebben hem nodig. — (naast beginselvastheid en waakzaamheid tegen verflauwing der grenzen). — dien geest van bescheidenheid, oprechtheid, verdraagzaamheid en zachmoedigheid. — we hebben hem nodig, zullen we niet stikken in onze principia en dood vriezen in onze orthodoxie.

We hebben hem nodig, dezen geest van vroombheid, eeuwigheidszin en kinderlijke dankbaarheid, gelijk die vooral aan het gloriose einde van Bavinck's leven doorbloeit. Wij verzweigen niet opzet, om niet tegen den geest van den overledene te zondigen, wat wij in de uren, die wij aan zijn ziek en sterfbed doorleefden, van zijn innerlijke zielsopenbaring hebben gezien en aanschouwd. Maar dit één moet ik zeggen. Toen ik eens met den kranke zoo bidden en vooraf (naar mijn gewoonte) vroeg: Wat zal ik bidden? — kreeg ik dit ontroerende antwoord: Danken! danken, voor alles!

De geest van Bavinck!

Wat was het anders dan de, voor zijn persoon gespecificeerde, Paulinische genade-ervaring: Christus leeft in mij!

Bavinck's volgelingen zijn kunnen wij dus alleen op deze voorwaarde, dat wij willen hebben „den zin van Christus“

B. W.

UIT DE SCHRIFT.

Overwinning in het gebed.

Wat buigt gij u neder, o mijn ziel, en wat zegt gij gansel in mij? Hoop op God. ... Psalm 42:6, 12; 43:3.

De mensch, die bidt tot God in de verdeeldheid zijner ziel, is niet de mensch, die uitgeschud heeft als een verteerde wade zijn onvolkomenheid en gebrek. Want al kunnen de gebeden der heiligen wel doordringen tot het gouden altaar, dat vóór den troon is (Op. 8:3), ze zijn toch hier beneden, zoo ver van dien troon, ontvangen en geboren. En hier beneden is de plaats nog niet gevonden voor de onbevleete ontvangenis, noch voor de smetloze geboorte onzer gebeden. Tegenstrijdigheid, overdrijving, subjectivisme, overhaasting! En nog is het einde niet.

Maar zoo vaak in den biddenden mensch de Geest bidt met zuchtelingen, die ons onuitsprekelijk zijn, omdat alleen Gods oor scherp genoeg luistert om ze te verstaan, zoo dikwijls zal toch het sterke Gods meer vermogen dan het zwakke der menschen. Daar is overwinning in elk een gebed.

Psalm 42, het gebed van den dorstende naar God, is er, om het tot onze vertroosting te bewijzen.

De dichter van dit lied heeft met vier machten te doen; en daarin is hij mensch als allen. Hij heeft met God, met de menschen, met de natuur, met zichzelf te doen. En die vier machten schijnen in schrikkelijke eenheid tegen hem met vijandigheden ontwaakt. Een God, die vergeet. Menschen, die honen. Natuur, die met golven en baren een doodenlied zingt. En hij zelf — ach, hij is ook tegen zichzelf verdeeld. Zijn geest zegt tot zijn ziel: waarom buigt gij u neder? Hij is verbroken en verdeeld. God spreekt hem tegen, en de menschen, en de natuur; maar zichzelf spreekt hij ook tegen. Waarom, mijn ziel, zoo ontrust? Ik heb wel vele malen uw smart verklaard, naar ik dacht, en waarom gezegd tot God, tot de menschen, tot Gods schepping. Maar nu zeg ik waarom tot u, mijn ziel. Waartoe gebogen, waarom ontrust?

Ziet ge, het zwaard der benauwdheid dringt dóór; het gaat door tot de verdeling der ziel en des geestes en der samenvoegselen en des uerps.

Maar van verdeelde zielen begint de victorie. En het oogenblik van de verdeling van ziel en van geest is het moment van de vereeniging des harten tot de vreeze van Gods naam.

Want als de dichter waarom zegt tot zijn klagende, gebogen ziel dan heeft God het in hem gewonnen. God is hem de Rechtvaardige geworden en rechtvaardigende dengene, die uit het geloof is. Heert gij het, vijanden? Gij vraagt den ganschen dag: waar is uw God? Hier is zijn God! Hij stijgt op in den Geest in het hart van hem, die zijn ziel tot rust vermaant.

Wat is het beeld van deze overwinning; wat het sieraad van dezen ontkomene?

Deze overwinning draagt allereerst in zich de sporen van nawerking der doorstane worsteling. Deze mensch zegeviert — maar zijn triomfied zal in mei een „waarom?“ Trotsche overwinnaars doen zoo niet. Al kunnen ze haast niet meer staan op hun voeten, ze zullen in de overwinning willen staan, rechtop, om te pralen met hun zege. Maar deze bidder zegt: ik heb gewonnen, ik zal nog loven mijn God; en tegelijk valt hij neer; hij weet niets, hij begrijpt niets, alleen maar — hij zal loven, loven! Zijn „waarom“ is oprecht gemeend. Trouwens, zijn ziel is nog neergebogen, zijn hart nog ontrust.

Hij overwint in zijn gedachten, maar... met een waarom, dat de uitputting zijner gedachten belijdt. Hij weet het nog niet, hij is er nog niet bovenop. Zoo wordt zijn overwinning niet mechanisch na zijn worsteling daarboven op gezet, doch wikkelt organisch zich daaruit los. Wel overwint hij, doch niet zonder zwakheid, niet zonder „waarom“.

Het is zoo, engelen en zaligen komen zoo niet tot den jubel. Zij zeggen altijd: dáárom! Want zij dragen Gods licht en laten het schijnen over alle dingen. Zij brengen het licht naar de dingen toe. Maar de strijders op aarde moeten de dingen dragen tot binnen den kring van Gods licht. Dat kost moeite. En waar zoo in den hemel het amen vooropgaat en het halleluja de inzet is; daar is hier op aarde het amen slotaccordeo en het halleluja komt aan het einde.

Toch zal het wel komen: amen en halleluja. Want als de Heilige Geest bidt in de ziel, dan laat het geloof ons niet los. Dat geloof geeft den strijd niet op, voordat het halleluja geboren is: ik zal hem nog loven! Maar het doet dan ook geen moeite, om den strijd te verloochenen, de vermoedheid te verbergen. — Waarom?

Overwinnaar, en nog in het stof! Zoo is de triomfweg des gebeds.

Deze overwinning is dan ook alleen overwinning naar de wet des geloofs.

Met zijn denken is de dichter nog niet klaar: „waarom?“ vraagt hij immers. Geef acht daarop, dat hij niets heeft bewezen. Tot drie malen toe klinkt dit woord op al den nachten der vertwijfeling, zonder inleiding, zonder overgang. Aan een verstandelijke theodicee heeft hij niet eens gedacht. De overwinning is niet aangebracht door een openbaring buiten hem, maar alleen door de geloofs-kraacht in hem. Waar zijn God? Hier is zijn God, hier, met zijn Geest! Deze overwinning groeit van binnen uit en draagt haar machtig vermogen naar buiten uit. En dit is de overwinning die de wereld overwint, die den schijn waarachter zijn God zich onnervelde, die de menschen en de natuur overwint, ... zijn geloof! Zijn denken heeft dat niet gedaan. Al zijn „waarom“, al zijn vragen, al zijn raadselen staan daar nog, onbeantwoord, onopgelost, onverzocht. Hij weet het nog niet: wanneer hij God zien zal (vs 3), waar hij zijn God moet wijzen (vs 4), waarom zijn God hem vergat (vs 9), waarom zwart moet zijn zijn kled (vs 9). Zelfs zijn de vragen met één vermeerderd: waarom, o ziel, buigt gij u neder? Was er nu oorzaak of lag het alleen aan u zelf, mijn ziel? Hoe het zij — hoop op God en doe het onvoorzwaarlijk in geloof.

Deze overwinning tenslotte zingt haar zegel niet onafgebroken. Wat de nawerking nog ondervindt van den doorstane strijd, dat laat trouwens nog de mogelijkheid open van nieuwe worsteling. Hier is niet één triomfied, zonder pauze al hooger stijgend, maar een zang is hier, die 3 malen ¹⁾ terugkeert en dus een tweede maal zich opnieuw loswringen moet uit benauwdheid, die ondanks den eersten jubel toch was weergekeerd. Vreugdeliederen zonder pauze — die kent de hemel eerst.

Zoo is daar nog steeds in elk waarachtig gebed de aanraking van den hemelschen schat en het aarden val.

Het val is van aarde, het is onrein, het is gescheurd. Maar het val doet den schat geen schade; doch enkel winst heeft voor het val de schat des hemels, bereid door den Geest van God.

De aanraking van Geest Gods en ziel des menschen is immer levend en krachtig.

Gods worstelingen in ons gaan buiten ons bewustzijn niet om. De strijd van den Geest tegen de ziel wordt straks strijd van ons zelf tegen de ziel.

Dan zegt de ziel: o mijn ziel, wat buigt ge u neder?

En die ziel, die zoo zichzelf berispt, zal het weten: daar is gebrek in alle gebed. Maar al komt langs haar gebedenweefsel het onreine den hemel bijna in, toch is hier in het hart bij de gehoorde der gebeden reeds de Geest, die óók doordringt in Gods hemel. En boven — bij het einde van der gebeden wegen — wel, dáár is de wierook van den Priester, en die wierook zuivert, reinigt ook onze gebeden (Op. 8:3).

Zoo wordt het geheimenis ontdekt. Er is overwinning op het gebed, omdat de overwinning reeds voorafging in het gebed.

En waar in het gebed zelf de ontfermingen Gods al zijn, daar kan na het gebed onze God nooit zich niet ontfermen. Zoolang de Geest zal bidden, zal God zichzelf verhooren.

Onze overwinning is uit Hem gevonden.

K. SCHILDER.

¹⁾ Psalm 43 is met Psalm 42 één.

PERS-SCHOUW.

Opening der Colleges.

Zowel aan de Vrije Universiteit als aan de Theologische School zijn de Colleges weer begonnen.

De opening daarvan had als naar gewoonte met zekere plechtigheid plaats.

De Pro Rector, prof. H. H. Kayper was daarvoor aan de V. U. aangewezen.

Helaas belette hem ziekte, welke zelfs operatief ingrijpen noodzakelijk maakte, dezen op zichzelf zoo aangenamen plicht te vervullen.

Gelukkig luiden de berichten over zijn toestand alleszins gunstig en neemt hij, schoon langzaam, in beterschap toe.

Prof. Geesink was bereid zijn taak op 21 September over te nemen.

De leidende gedachte in zijn rede was deze: professoren en studenten behooren te zijn „medearbeiders Gods“.

Uit „De Standaard“ knippen we dit gedeelte:

Toch mogen wij, zoo gaat Spr. voort, in de gemoedstemming der depressie, die ons levensgevoel neerdrukt en, waar zij tot het effect der bangheid culmineert, onze overlegging verbijstert, ons willen bekent, onze energie, ons arbeidsvermogen stuit, — niet blijven. We moeten er boven uit.

Niet in den weg van het luchthartig optimisme en ook niet door haar weg te denken, maar door haar weg te bidden, zooals David toen het hem bij de puinhoopen van Ziklag „zeer hange was“, deed door „zich te sterken in den Heere, zijn God“.

Dan toch zal als eens bij David, onze energie weer opleven en zullen wij, waartoe we geroepen zijn, in dit ons leven medearbeiders, medewerkers Gods kunnen zijn.

Tegenover de valsche ijdelheid voor welke het begrip „medearbeiders Gods“ zoo paradoxaal is, wijst Spr. op Bijbelplaatsen als 2 Cor. 7:1; Filip. 2:12b en 13; 1 Cor. 3:9, om daarna dit begrip uit de gereformeerde Dogmatiek met haar onderscheiding van „Concursus“ en „coöperatie“, „invloeding“ en „medewerking“ nader toe te lichten. Waarbij dan naar voren wordt gebracht hoe alle „medewerking“ hier product is der „invloeding“ van Gods almachtige en alomtegenwoordige kracht en van het door Hem Zijn schepsel ingewrocht vermogen, en dat zoowel op het gebied van het natuur als van het geestesleven.

En die Godskracht zal ook toevloeien wanneer wij nu, als David, ons sterken in den Heere, onzen God. Dan toch beerven wij, niet maar eigen eeuwigheids-gedachten, maar de eigen Godsdienst, door Asaf vertolkt in het „Roep Mij aan den dag der benauwdheid, Ik zal er u uithelpen en gij zult Mij eeren.“ Mij eeren, met het „Um et labora“, met de adoratie of de aanbidding en met het medearbeiden of medewerken met onzen God. Ook in ons Universiteitsleven zijn wij daartoe verplicht of verbonden. Dan, wij hebben niet alleen te willen, maar ook zoo te willen. Zijn medearbeiders te zijn als God het wil. Het zoo te doen als Hij, met Zijn Opperhoogheid, in Zijn wet het ons gebiedt. En dit willen en handelen zooals God in Zijn wet gebiedt, is plicht.

Onze plichten zijn vele en bovendien moet ieder weten wat „hier en nu“ zijn plicht is.

Zoo is het zeker in dezen tijd van „gebroken moraaliteit“, ons aller plicht in het Universiteitsleven, al wat tegen Gods ordinaantien voor het zedelijk leven inwerkt, te weerstaan.

Plicht, wel allereerst van hoogleeraren, maar ook van studenten om door nauwkeurig waarnemen en rustig nadenken mede te arbeiden aan de benadering van de zich thans oplopende problemen. Hier herinnert spr. aan wat hij schreef in de „He-raut“ onder den indruk van het sterven van Bavinck en wel hoe deze, niet in de kortzigtige gejaagdheid, maar in den weg der bezinning en als met lood aan de vleugelen een oplossing zocht. Maar als hij die nog niet had, door zijn onkreukbare eerlijkheid er voor bewaard bleef zijn gehoor al te schopen met een schijnoplossing, waarbij ten koste van den eenen term, den anderen de nek is omgedraaid. En die, bij al zijn geschiedheid in Logika, maar al te goed kende de beteekenis van het irrationeële, om niet te weten en het te zeggen, dat er, voor ons menschen, ook onoplosbare problemen zijn.

Ieder moet weten wat „hier en nu“ zijn plicht is.

En al is 't niet de plicht van 'n student aan onze Universiteit actief deel te nemen aan de politiek, wel is het zijn plicht om kennis te nemen van de beginselen der anti-revolutionaire partij, om straks in die partij medewerkers Gods te zijn, door voor te lichten ons volk en te weerstaan wie in het Staatsleven Zijn tegenwerkers zijn.

Mogen er al in het Gereformeerde studentenleven „tekorten zijn, diep ingrijpend“, naar Spr.'s oordeel is dit niet te qualificeeren als „verstoring“, maar eer als „vervloeding“, voor een goed doel veroorzaakt door dat „Religieus Ekklecticisme“ waarvan hij ook elders en vroeger heeft afgemaand.

Nimmer toch mag worden overzien, dat het eigenaardige van de wetenschap die beoefend wordt aan onze Universiteit, ligt in het daarbij beheerscht worden van het denken, door die hoogste beginselen van wereld en leven, welke God geopenbaard heeft in de Schrift, Zijn Woord.

Hierin ligt dan ook de juistheid der antithese van „de tweeledige wetenschap“.

Ieder moet weten wat „hier en nu“ zijn plicht is. En dan is het de plicht niet van studenten, maar van ons hoogleeraren om bij den financiële nood-